

Þriðjudaginn 21. desember 1982.

Nr. 26/1980. Kristinn Einarsson hrl.

f. h. Silvano Burgassi

(Ólafur Þorláksson hdl.)

gegn

G. Albertsson, útflutningsverslun
og vörumiðlun

(Gunnar M. Guðmundsson hrl.).

Lausafjárkaup. Gallar. Riftun. Sératkvæði í héraði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Þór Vilhjálmsson, Ármann Snævarr, Halldór Þorbjörnsson, Sigurgeir Jónsson og Guðmundur Skaftason, settur hæstaréttardómari.

Áfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 4. mars 1980, að fengnu áfrýjunarleyfi 26. febrúar sama ár.

Kröfur hans eru þessar:

Aðalkrafa, að stefnda verði gert að greiða áfrýjanda 33.792.315.00 ítalskar lírur með 13% ársvöxtum af 39.202.400.00 ítölskum lírum frá 7. nóvember 1974 til 21. nóvember 1977 og 16% ársvöxtum af 40.541.200.00 ítölskum lírum frá þeim degi til 21. febrúar 1978 og með 19% ársvöxtum af þeirri fjárhæð frá þeim degi og til 3. apríl 1979, en af stefnu-fjárhæðinni frá þeim degi til greiðsludags.

Til vara er þess krafist, að staðfest verði sératkvæði í hinum áfrýjaða dómi með þeim breytingum, að stefndu verði gert að greiða áfrýjanda jafnvirði 6.672.00 sterlingspunda í ítölskum lírum, eða 11.902.114.00 ítalskar lírur, og að vextir reiknist 13% frá 7. nóvember 1974 til 21. nóvember 1977, en 16% frá þeim degi til 21. febrúar 1978 og 19% frá þeim degi til greiðsludags.

Þá er krafist málskostnaðar bæði í héraði og fyrir Hæstarétti.

Af hálfu stefnda er þess krafist, að hinn áfrýjaði dómur verði staðfestur og áfrýjandi verði dæmdur til að greiða stefnda málskostnað fyrir Hæstarétti.

Fyrir Hæstarétt hafa verið lögð fram nokkur ný skjöl.

Málsaðiljar eru á einu máli um, að beita beri íslenskum réttarreglum um sakarefni það, sem hér er til úrlausnar. Er á það fallist, eins og mál þetta horfir við.

Fram er komið og viðurkennt af stefnda, að fyrri skreiðarsendingin, sem um er fjallað í málinu, var haldin nokkrum göllum. Eigi er þó sannað, að þeir hafi verið slíkir, að varði riftun samningsins um þessa skreiðarsendingu. Eins og málflutningi og gögnum málsins er farið, verða áfrýjanda eigi dæmdar fébætur úr hendi stefnda vegna hennar.

Leggja verður til grundvallar, að bindandi samningur um síðari skreiðarsendinguna hafi verið kominn á með aðiljum, er áfrýjandi opnaði óafturkallanlega bankaábyrgð til greiðslu á henni. Með afskipun hennar var stefndi aðeins að efna sinn þátt samningsins. Í gögnum málsins kemur ekki fram, að áfrýjandi hafi með mats- eða skoðunargerð eða á annan hátt tryggt sér sönnun fyrir göllum á þessari skreiðarsendingu.

Samkvæmt þessu ber að staðfesta hinn áfrýjaða dóm.

Dæma ber áfrýjanda til að greiða stefnda 35.000.00 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður.

Áfrýjandi, Kristinn Einarsson f. h. Silvano Burgassi, greiði stefnda, G. Albertsson, útflutningsverslun og vörumiðlun, 35.000.00 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur sjó- og verslunardóms Reykjavíkur 18. júní 1979.

Mál þetta var dómtekið 15. f. m. Er það höfðað með stefnu, útgefinni 21. apríl 1975. Stefnandi er Kristinn Einarsson hæstaréttarlögmaður f. h. Silvano Burgassi í Florens á Ítalíu. Stefndi er G. Albertsson, útflutningsverslun og vörumiðlun. Í upphafi voru kröfur stefnanda þær, að stefndi greiddi £ 60.955.47 með 13% ársvöxtum af £ 29.814.64 frá 19. september 1974 til 7. nóvember s. á. og af £ 60.955.47 frá þeim degi til greiðsludags auk málskostnaðar að skaðlausu. Undir rekstri málsins hefur orðið

breyting á kröfugerð stefnanda, og eru endanlegar dómkröfur hans þær, að stefndi verði dæmdur til að greiða 41.424.053.00 ítalskar lírur með 13% ársvöxtum af ítölskum lírum 46.857.078.00 frá 7. nóvember 1974 til 21. nóvember 1977 og með 16% ársvöxtum af ítölskum lírum 48.195.878.00 frá þeim degi til 3. apríl 1979, en af ítölskum lírum 41.424.053.00 frá þeim degi til greiðsludags.

Af hálfu stefnda er krafist sýknu af kröfum stefnanda og málskostnaðar að skaðlausu úr hendi hans að mati dómsins.

Af hálfu stefnanda er málavöxtum lýst svo í stefnu og greinargerð, að hann hafi keypt af stefnda einn vagn, 300 pakka, af íslenskri skreið. Vörusending þessi hafi komið til stefnanda 3. október 1974. Við fyrstu athugun hafi varan virst í sama ástandi og í undanförunum viðskiptum aðiljanna, en þá hafi hún verið góð og óaðfinnanleg. Stefnandi hafi því verið í góðri trú og grandalaus um gæði frá stefnda. Af þessum sökum hafi stefnandi pantað annan vagn af skreið og útvegað bankaábyrgð fyrir kaupverðinu. Stefnandi hafi nú tekið að afhenda viðskiptamönnum sínum af fyrri vörusendingunni, en eftir nokkra daga hafi þeir tekið að bera fram kvartanir, mótmæli og riftanir, þ. e. þeir hafi endursent skreiðina. Ástæðan hafi verið sú, að enda þótt varan væri góð að ytra útliti, þá hafi komið í ljós við nauðsynlega undirbúningsmeðferð fyrir sölu, þ. e. er fiskurinn var valsaður og bleyttur upp, að flestir fiskarnir voru úldnir. Í fyrstu hafi stefnandi haldið, að þetta væri ekki mikilvægt, heldur mundi þetta vera alger undantekning. En þegar kvartanir komu frá öllum viðskiptavinum hans, þá hafi stefnandi sent stefnda telexskeyti hinn 5. nóvember 1974, þar sem kvartað var út af göllunum og kaupum rift. Hafi stefnandi farið fram á, að stefndi sendi þegar í stað umboðsmann til Flórens til að fylgjast með vörunum, sem hann hafi algerlega eftirlátið stefnda til ráðstöfunar. Enn fremur hafi hann í skeytinu farið fram á, að stefndi frestaði afskipun síðari sendingarinnar, enda yrðu gerðar ráðstafanir til að fresta gildi bankaábyrgðarinnar. Þrátt fyrir þetta hafi stefndi sent síðari sendinguna 7. nóvember 1974 og ekki skeytt beiðni stefnanda um frestun. Stefnandi hafi aldrei samþykkt þessi síðari kaup, en bankinn hafi orðið að innleysa bankaábyrgðina. Hinn 2. desember 1974 hafi opinber ítalskur fiskmatsmaður, Antonio Guglielmi, gefið út vottorð um skreiðina eftir að hafa rannsakað hana í viðurvist Stefáns Gunnlaugssonar, deildarstjóra í viðskiptaráðuneytinu, og Sigfúsar A. Magnússonar yfirfiskmatsmanns. Hafi ítalski

fiskmatsmaðurinn talið skreiðina svo skemmda, að hún væri óhæf til neyslu. Væri um að ræða hulinn galla, er komi ekki í ljós fyrr en við sérstaka meðferð skreiðarinnar. Af þessum sökum eigi stefnandi kröfu úr hendi stefnda.

Fjárhæð upphaflegrar dómkröfu stefnanda var sundurliðuð þannig:

300 pakkar af skreið í Bologna:

Fjárhæð vörureiknings, dags. 19. sept. 1974		£	29.342.50
Tollur		—	53.30
Flutningskostnaður frá Chiasso til Bologna		—	48.72
Bankakostnaður vegna bankaábyrgðar		—	190.12
Geymslukostnaður til 28. febrúar 1975		—	280.00

300 pakkar af skreið í Chiasso:

Fjárhæð vörureiknings, dags. 7. nóv. 1974		—	30.592.50
Bankakostnaður vegna bankaábyrgðar		—	148.33
Geymslukostnaður til 28. febrúar 1975		—	300.00

Samtals £ 60.955.47

Verða nú málavextir raktir, eins og þeir koma fram að öðru leyti í skjölum málsins. Hinn 5. nóvember 1974 sendi stefnandi stefnda svohljóðandi fjarritaskeyti

„Við bjóðum yður að fresta afskipun síðari skreiðarsendingar sem við stofnuðum ábyrgð nr. 1059 fyrir með því skreiðin úr fyrstu sendingunni var úr mjög slæmum eða frekar laklegum gæðaflokki enda margir fiskar úldnir. Þess vegna mótmælum við þessari sendingu við yður. Biðjum við yður að senda umboðsmann yðar þegar til Florence til að fylgjast með vörunum sem við eftirlátum yður algjörlega til ráðstöfunar. Að því er síðari sendinguna varðar biðjum við yður góðfúslega að tilkynna okkur fyrst framleiðendamerkin á böllunum og munum við láta yður vita hvaða merkjum þér getið afskipað. Þegar þar að kemur munum við einnig gera ráðstafanir varðandi frestun gildistíma bankaábyrgðar okkar. Við bíðum fregna yðar þegar.“

Keyti þessu svaraði stefndi með fjarritaskeyti, dags. 6. nóvember 1974, og hljóðar það svo í íslenskri þýðingu:

„Satt að segja urðum við alveg undrandi yfir telexskeyti yðar og innihaldi þess. Sendingin fór frá Hamborg hinn 27. september þannig að meira en mánuður hlýtur að hafa liðið síðan þér móttókuð hana.

Við teljum að einhver mistök hafi orðið og að væntanlega sé

þetta önnur sending frá einhverjum öðrum seljanda sem þér hafið ranglega talið koma frá okkur.

Um margra ára skeið höfum við selt yður fisk frá sömu framleiðendunum. Aldrei minnumst við þess að borist hafi kvörtun um gæði frá yður. Fiskurinn er nú frá sömu framleiðendum. Við athugum framleiðslu þeirra alltaf og persónulega komist að raun um að gæðastaðall þeirra er nú eins og fyrr að okkar dómi einn hinn besti hér á Íslandi. Þeir eru úti á ströndinni og fólk þar hefur yfirleitt meiri tilfinningu fyrir gæðum og er strangara í flokkun að nær öllu leyti. Við reyndum að fresta afskipun síðari sendingarinnar en meginu af fiskinum hafði þegar verið skipað út svo við getum því miður ekki orðið við beiðni yðar um frest. Framleiðendur og merki eru hin sömu og í fyrstu sendingunum. Hingað til höfum við gerst fullábyrgir fyrir gæðum varningsins sem við afskipum og það gerum við einnig nú. Nær þetta til fyrri og síðari sendingar svo og frekari sendinga sem við seljum yður í framtíðinni.

Góðfúslega biðjið umboðsmann okkar Accetta að líta á gæðin þegar síðari sendingin kemur. Við munum síma honum samkvæmt því.“

Svarskeyti stefnanda, sem sent var samdægurs, er svohljóðandi:

„Okkur þykir mjög leitt að við verðum að staðfesta kröfu okkar og að ekkert er rangt af okkar hálfu.

Það er satt að við fengum fyrstu skreiðarsendinguna fyrir mánuði síðan en við höfum ekki sölu á henni til viðskiptamanna okkar fyrr en nýverið. Þeir bleyttu skreiðina upp og mótmæltu henni með því hún er úldin lyktar mjög illa þannig að ógerningur er að selja hana.

Við tilkynnum yður að undanfarna daga kom íslenskur matsmaður í heimsókn til okkar og létum við hann athuga sendinguna og einnig fengum við sérfræðing frá verslunarráðinu í Genova og komust þeir báðir að raun um að við hefðum á réttu að standa varðandi kröfu okkar.

Verðum við því að bjóða yður enn einu sinni að fresta afskipun síðari sendingarinnar sem við getum ekki tekið við og greitt fyrr en krafan hefur verið afgreidd og ákvörðuð milli okkar.

Til bráðabirgða biðjum við yður að gefa umboðsmanni yðar hr. Accetta fyrirmæli um að koma til Florence til að athuga vörurnar og teljum við að besta hugmyndin væri ef þér gætuð komið sjálfur.

Við biðum fregna yðar mjög bráðlega.“

Stefndi svaraði þessu með skeyti, sem sent var næsta dag, og er það svohljóðandi í íslenskri þýðingu:

„Með tilvísun til telexskeyta eruð þér góðfúslega beðnir að athuga að á þessu stigi málsins tókum við ekki afstöðu til sannleiksgildis staðhæfinga. En með tilfinningaleysi (aths. þýð. væntanl.: aðgerðarleysi = inactivity) yðar í meira en einn mánuð hafið þér sett okkur báða í heldur erfiða aðstöðu.

Það sem við höfum gert er að leiða getum að því að um einhver mistök hljóti að vera að ræða og að um fisk frá öðrum seljanda hafi verið að ræða. — Ástæðurnar fyrir athugasemdum okkar hingað til eru:

- 1) Áður fyrr og einnig á yfirstandandi ári hefur það verið ósveigjanleg stefna kaupenda að taka ekki ákvörðun um eða staðfesta og stofna bankaábyrgð fyrir síðari afgreiðslu/afskipun fyrr en þeir hafa samþykkt gæði fyrstu afgreiðslu/afskipunar.
- 2) Hinn 1. október höfðuð þér ekki tekið ákvörðun um síðari sendinguna vegna þess að þér höfðuð ekki fengið hina fyrri. Hinn 11. október voru upplýingar um bankaábyrgð póstlagðar frá Instituto Bancario San Paob di Torino í Florence. Þá hafði fyrri sendingin borist þannig að við höfðum fullkomnar ástæður til að ætla að þér stofnuðu til síðari bankaábyrgðar eftir að hafa samþykkt gæðarárangur fyrri sendingarinnar. Síðar jók það ástæðurnar fyrir skoðun okkar þegar við fréttum hinn 2. október að fyrstu viku október hefði verið gerð alvarleg umkvörtun um aðra afgreiðslu/afskipun frá öðrum útflytjanda. Að sjálfsögðu ætluðum við að árangurinn af slíkri umkvörtun yrði þegar gaumgæfileg athugun kaupenda á öllum öðrum afgreiðslum sem bærust. En með því við höfðum ekki heyrt kvartað einu orði í meira en mánuð getið þér ekki undrast viðbrögð okkar nú.

Þótt við teljum, að með tilfinningaleysi (aðgerðarleysi?) sem að ofan segir hafið þér hrakið grundvöll kröfu yðar vegna fyrri sendingarinnar synjum við ekki — endurtökum ekki — ábyrgð okkar á vörugæðum samkvæmt samningi. En við höldum því fram að til að geta skapað formlegan grundvöll kröfu verði að bíða þess að síðari sendingin berist. Þegar að niðurstaðan er fengin, föllumst við á þann árangur þannig að hann gildi einnig um fyrri sendinguna og munum við viðurkenna fullkomna ábyrgð á hverskyns skaðabótum sem taldar eru og sannaðar réttlætanager

fyrir báðar sendingar. — Með því báðar sendingar eru að grundvelli til frá sömu framleiðendum mundi þetta virðast vera rýmilegt.

Okkur skilst að öðrum útflytjendum hér hafi einnig borist kvartanir frá öðrum kaupendum. Okkur skilst á yfirvöldum hér að ákvörðun í þessu efni kunni að vera tekin hér einhverntíma innan tveggja vikna. Ef svo yrði kynni það að vera samtímis komu og mati síðari sendingar yðar.

Í millitíð leyfum við okkur að fullvissa yður um einlægan góðan tilgang okkar í máli þessu.“

Svarskeyti stefnanda sama dag hljóðar svo í íslenskri þýðingu. „Við verðum að tilkynna yður að á undan sendingu yðar fengum við aðrar sendingar frá öðrum seljendum og að sjálfsögðu höfum við afgreiðslu þess varnings sem fyrr barst. Auk þess tilkynnum við yður að fljótt á litið virðist skreiðin góð og það er ekki fyrr en hún er bleytt upp fyrir smásölu hjá viðskiptamönnum okkar að árangurinn kemur óþægilega í ljós og þá bárum við fram mótmæli við yður. Stafar það af því að mestur hluti fiskanna er úldinn innra. Sannleikurinn er sá að við höfum þegar einnig mótmælt sendingunum sem borist hafa frá hinum seljendum en við getum fullvissað yður um að engin mistök hafa orðið hjá okkur með því sending ykkar er raunverulega mjög gölluð einnig. Þegar okkur bárust mótmæli viðskiptamanna okkar einnig vegna varnings yðar bleyttum við sjálfir upp nokkra fiska og því miður urðum við að staðfesta að mjög slæman daun leggur af framleiðslunni og gerir þetta hana óseljanlega. Eins og við höfum þegar tjáð yður gengu íslenski matsmaðurinn og sérfræðingurinn frá verslunarráðinu í Genova úr skugga um þessa staðreynd en við fengum þá til Florence vegna annarra sendinga. Ofangreint atriði er ástæðan fyrir töfum á mótmælum okkar og við getum ekki réttlætt viðbrögð yðar. Þess vegna hvetjum við yður aftur til að afskipa ekki síðari sendingunni með því ella munum við biðja heilbrigðisyfirvöld í Chiasso um að stöðva vörurnar.

Við munum ekki heimila yður afskipun fyrr en íslensk stjórnvöld hafa tekið ákvörðun sem gerir kleift að skilgreina málið en við frestum gildistíma bankaábyrgðar okkar og biðjum yður að sjálfsögðu um að framkvæma væntanlega nauðsynlega flokkun vörunnar til að fjarlægja gallaða fiska.

Við biðum fregna yðar.“

Í skeyti stefnanda til stefnda 13. nóvember er tekið fram, að krafa stefnanda byggist á þeirri staðreynd, að skreiðin, sem

stefndi hafi sent, sé algerlega úldin. Aðrir íslenskir seljendur skreiðar hafa þegar sent matsmann til Ítalíu til að athuga varninginn. Sé lögð áhersla á, að stefndi sendi einhvern fulltrúa, en helst matsmann frá íslenskum stjórnvöldum, því stefnandi telji algera nauðsyn að ljúka málinu hið allra fyrsta. Er jafnframt tekið fram, að það litla, sem hafi verið selt af vörunni, hafi verið endursent af viðskiptamönnum stefnanda. Viðskiptabanki stefnanda reikni honum 20% ársvexti og auki það tjón stefnanda. Er látin í ljós von, að stefndi hafi frestað afskipun á síðari skreiðarsendingunni, með því ella neyðist stefnandi til að fella niður greiðslu, eins og hann hafi gert gagnvart öðru fyrirtæki.

Í öðru skeyti stefnanda þennan sama dag kemur fram, að banki stefnanda hafi þá rétt áður tilkynnt, að stefndi hafi notað bankaábyrgð stefnanda nr. 1059 og sent 300 skreiðarpakka. Hafi þetta komið fyrirsvarsmönnum stefnanda mjög á óvart, eftir að þeir hafi gefið í skyn með tveimur skeytum, að yrði síðari vörusendingin send, þá þýddi það, að stefndi sendi vísvitandi gallaða vöru. Hafi aldrei verið vænst slíkrar framkomu af stefnda. Fari hún í bága við heiðarleika í viðskiptum og stríði gegn viðskiptavenju. Er stefnandi í skeyti þessu boðað að stöðva vörurnar í Hamborg, enda muni stefnandi ekki taka við sendingunni, ef hún berst til Chiasso, og muni heilbrigðisstjórnvöld verða látin setja lögbann á hana. Jafnframt var stefnda boðið að afturkalla skjölin úr banka sínum. Var skorað á stefnda að staðfesta, að hann hefði gert ráðstafanir til að afturkalla skjölin og fresta greiðslum.

Í svarskeyti stefnda sama dag er skýrt frá því, að hann hafi þá um daginn sent skeyti til umboðsmanns síns Accetta og tilkynnt afskipun síðari sendingarinnar samkvæmt samningi aðilja. Geti þetta ekki komið stefnanda á óvart, því í skeyti stefnda til stefnanda 6. nóvember hafi honum verið tilkynnt, að afskipun væri þegar á því stigi, að ekki væri hægt að fresta henni. Er og tekið fram, að við þær erfiðu aðstæður, sem séu fyrir hendi og fram hafi komið í skeytaskiptunum, virðist ekki annarra kosta völ en að halda afskipun áfram. Er tekið fram, að stefndi hafi ekki synjað staðhæfingu stefnanda varðandi vörugæði fyrri sendingar, en við aðstæður, sem stefnandi hafi skapað með vanrækslu sinni, sé ógerlegt að bera fram formlegar sannanir um vörugæðin. Við þessar aðstæður sé síðari sendingin eina leiðin til að skapa grundvöll til sönnunar því, að vörurnar séu frá sömu framleiðendum. Hafi stefndi ábyrgst, að síðari sendingin verði nýtt formlegt sönnunargagn fyrir fyrri sendingunni og sé þannig

opnuð leið til að komu að kröfu stefnanda vegna fyrri sendingarinnar, sem hann hafi samkvæmt öllum venjum fyrirgert með vanrækslu, svo sem fram komi af skeytaviðskipum aðilja.

Í skeyti stefnanda til stefnda 14. nóvember er mótmælt, að stefndi hafi ekki átt möguleika á að stöðva vörurnar í Reykjavík, því farmskírteinið sé dagsett 7. nóvember, en fyrsta skeyti stefnanda hafi verið 5. nóvember. Er jafnframt tekið fram, að banki stefnanda muni ekki inna af hendi greiðslu gegn skjölum, sem stefndi hafi sent. Er þess jafnframt farið á leit, að stefndi gefi fyrirmæli um vörurnar, því að stefnandi taki ekki við þeim, fyrr en stefndi hafi sent einhvern til að athuga þær og hafi gengið frá málinu varðandi fyrri sendingu. Er að lokum ítrekað, að stefnandi taki ekki á sig neina ábyrgð.

Í ódagsettu skeyti stefnanda til stefnda er greint frá því, að Chiasso sending með 300 pökkum af skreið sé komin til Chiasso. Er í skeytinu mælt til þess, að vegna hagsmuna sinna afturkalli stefndi vörusendingu þessa til Hamborgar eða gefi fyrirmæli um, að hún verði send til Genova, þar sem umboðsmaður stefnda taki ákvörðun um hana.

Í skeyti stefnanda til stefnda 26. nóvember kemur fram, að fyrirtækið Crow and Co. í Chiasso hafi sent stefnanda skeyti um ákvörðun stefnda varðandi sendinguna, sem borist hafi þangað. Er tekið fram, að svo sem stefnda sé kunnugt, séu starfsmenn íslenkra stjórnvalda staddir í Chiasso til að jafna allar kröfur, því allar skreiðarsendingarnar frá Íslandi hafi að geyma úldna vöru. Stefndi haldi fast við, að hann eigi ekki að taka vörurnar, sem séu í kæligeymslu hans og séu úldnar og óseljanlegar, fyrr en ákvörðun hafi verið tekin um málið í heild. Var stefndi beðinn að taka ákvörðun um, hvort hann ætlaði að láta vörusendinguna vera í Chiasso á sína ábyrgð, áhættu og kostnað, þ. e. stefnda, eða hvort hann óskaði að fá hana aftur.

Í skeyti stefnda til stefnanda 26. nóvember, sem er svar við tveim síðustu skeytum stefnanda, er tekið fram, að ekki sé unnt að fallast á, að beiðni hans sé rétt á þessu stigi málsins. Vörusendingin sé eign stefnanda. Kröfu stefnanda varðandi fyrri sendinguna hafi ekki verið komið formlega á framfæri fyrir handvömm stefnanda. Þannig sé enginn grundvöllur fyrir að hafna skreiðinni. Er tekið fram, að stefnandi kunni að hafa haft ástæður varðandi afgreiðslu frá öðrum, en það ætti ekki að varða stefnda. Stefndi hafi lýst yfir, að hann beri ábyrgð á Saga og Edda gæðaflokkum úr fyrri sendingu eftir nýja könnun, svo fremi að sann-

anir komi fram um vörugæði síðari sendingarinnar. Þetta standi enn frá hendi stefnda.

Í skeyti stefnanda til stefnda 27. nóvember er því lýst yfir, að stefnandi geti alls ekki viðurkennt efni síðasta skeytis stefnanda og fyrri skeyti hans, þar sem þau séu ekki sannleikanum samkvæm. Fyrirsvarsmönnum stefnda sé vel kunnugt um, að öll íslenska skreiðin þetta ár sé gölluð og úldin. Fulltrúi frá viðskiptaráðuneytinu og Skreiðarmati ríkisins muni meta vörurnar hjá öllum ítölsku innflytjendunum. Þessir menn muni einnig koma til Flórens næstu daga og verði þeim þá gerð grein fyrir afstöðu stefnda. Tafir á mótmælum vegna fyrri sendingarinnar geti ekki réttlætt aðgerðir stefnda, því vörurnar hafi haft að geyma leyndan galla, þ. e. að gallinn hafi ekki komið í ljós, fyrr en viðskiptamenn stefnanda hafi bleytt fiskinn upp til neyslu. Stefnda sé kunnugt um allt þetta og þess vegna hafi honum verið skylt samkvæmt réttum viðskiptavenjum að fresta afskipun síðari sendingarinnar. Er stefndi hafi afskipað vörunni eftir telexskeyti stefnanda, staðfesti það, að aðgerðir hans hafi ekki verið í góðri trú. Breyti stefndi ekki afstöðu sinni, muni stefnandi gera allar nauðsynlegar ráðstafanir til að gæta réttar síns. Er þess og getið, að síðari sendingin sé enn í Chiasso til ráðstöfunar fyrir stefnda og muni stefnandi hvorki taka við henni né greiða. Var stefnda jafnframt boðið að gefa banka sínum fyrirmæli um að krefja ekki um greiðslur, því fyrir hendi séu ástæður, sem stefnandi geti ekki viðurkennt, en einnig séu skjöl, sem stefndi hafi sent, ekki rétt. Var óskað eftir því, að stefndi gæfi fyrirmæli varðandi sendinguna, því stefnandi bæri enga ábyrgð á henni.

Í skeyti stefnanda til stefnda 30. nóvember kemur fram, að fulltrúi viðskiptaráðuneytisins og íslenskur skreiðarmatsmaður séu komnir til Flórens til að meta alla íslensku skreiðina, sem stefnandi hafi fengið. Muni þeir fara til Bologna, þar sem fyrri skreiðarsendingin, sem stefndi sendi, sé geymd. Ef stefndi hafi áhuga á, að umboðsmaður hans verði viðstaddur, skuli stefndi gefa honum fyrirmæli um að koma til Cogefriu-kæligeymslunnar í Castelmaggiore í Bologna. Þá er og tekið fram í skeyti þessu, að stefnandi annist ekki síðari skreiðarsendinguna lengur og ef stefndi hafi ekki gefið afgreiðslunni í Chiasso fyrirmæli, þá skuli hann hafa í huga, að reiknaður sé biðdagakostnaður fyrir sendinguna, sem nemi yfir 20.000 lírum hvern dag.

Í skeyti stefnanda til stefnda 3. desember 1974 er honum tjáð, að skreið sú, sem stefndi hafi sent stefnanda, sé algerlega úldin

og munu hinir íslensku embættismenn skýra stefnda frá því. Ógerlegt sé fyrir stefnanda að halda þessum vörum, sem séu óseljanlegar á markaði þar í landi. Var stefnda boðið að stofna bankaábyrgð fyrir fyrri sendingunni, sem sé enn til ráðstöfunar fyrir hann, og gefa stefnanda einnig nákvæm fyrirmæli um endursendingu síðari vörusendingarinnar, sem enn sé í Chiasso, og gefa banka stefnda þegar fyrirmæli um að beina fé, sem hana varðar, í aðra átt. Berist ekki svar innan þriggja daga til staðfestingar á því, að framangreindar ráðstafanir hafi verið gerðar, neyðist stefnandi til að leita lögfræðings. Er að lokum tekið fram í skeyti þessu, að stefndi hafi gefið ósannar yfirlýsingar í vörureikningi, þar sem sagt sé, að vörurnar séu 1. flokks að gæðum, en íslensk stjórnvöld viðurkenni, að vörurnar séu mjög slæmar og mjög úldnar. Hinn 14. janúar 1975 sendi stefnandi stefnda skeyti, sem hljóðar svo í íslenskri þýðingu:

„Við biðum enn eftir vitneskju um ákvörðun yðar varðandi uppgjör kröfu okkar.

Við minnum yður á að vörurnar eru enn í Chiasso og að við greiðum vexti er nema 20% á ári.

Við vonum að þér hafið einnig fallist á uppgjörið sem samið var um við aðra íslenska seljendur þannig að við verðum að fara fram á yfirfærslu upphæðarinnar hinsvegar verðum við að tjá yður að við munum afhenda lögfræðingi málið og þér vitið mjög vel að við höfum mjög á réttu að standa samkvæmt viðurkenningu stjórnvalda yðar og allra annarra framleiðenda.

Við biðum fljótlegs svars.“

Svarskeyti stefnda, dags. 23. janúar, hljóðar svo:

„Tilvísun telexskeyti yðar nr. 113 frá 15. jan. 1975 og beiðumst afsökunar á töfum svars sem stöfuðu af fjarvistum.

Eins og aðrir höfum við og viðkomandi framleiðendur verið að leitast við að afla stuðnings yfirvalda/banka til að reyna að gera undanþágur frá venjulegum viðskiptavenjum og koma á einhvern hátt til móts við beiðnir yðar. En hingað til hefur okkur/framleiðendum ekki tekist það. Samkvæmt því getum við á þessu stigi málsins einvörðungu endurtekið fyrri telexskeyti en þó með þeirri viðbót og samt enn á þessu stigi án skuldbindinga að við og framleiðendur munum halda áfram að leita lausnar til að koma á einhvern hátt til móts við beiðni yðar. Í millitið ætti ef til vill að taka skýrt fram að við höfum hvorki selt né afskipað til yðar neinni skreið 1974 í stærðunum 60/70 eða 70/+ og eingöngu balla af IG. Þetta er hinsvegar ekki tilfellið varðandi aðra

íslenska útflytjendur með því þeir seldu einnig og afskipuðu til yðar nokkur hundruð balla af sérhverri stærð.

Góðfúslega athugið að við erum nú að undirbúa yfirfærslu bóta eins og samið hefur verið um við aðra ítalska innflytjendur.

Látum vita þegar yfirfærsla fer fram.“

Stefnandi svaraði stefnda með skeyti, dags. 27. janúar, sem hljóðar svo í íslenskri þýðingu:

„Við svörum telexskeyti yðar frá 23/1 og verðum þegar að segja yður að við erum mjög svo undrandi á efni þess með því við sjáum að þér takið ekkert tillit til þess hvað gerst hefur í málinu og samninganna sem við höfum gert við aðra íslenska seljendur.

Við verðum raunar að staðfesta að á síðasta fundinum í Róm með framkvæmdastjórum íslenska og sambandi skreiðarframleiðenda og að viðstöddum embættismanni íslenskra stjórnvalda ákváðum við að skila sérhverjum seljanda aftur einni skreiðarsendingu en vegna annars móttekins varnings féllumst við á afslátt sem öðrum ítölskum innflytjendum hefði verið gefinn. Fyrirtækið íslenska og skreiðarsamlagið hafa þegar yfirfært upphæðina varðandi síðustu skreiðarsendinguna sem afskipuð var og þér verðið á sama hátt að endurgreiða okkur upphæð sendingarinnar sem þegar er komin til Chiasso og sem þér afskipuðuð þrátt fyrir að við höfðum gefið yður fyrirmæli um að fresta þeirri afskipun. Við getum alls ekki fallist á neina aðra tillögu yðar að það sé ekki í samræmi við það sem ákveðið var við aðra seljendur okkar (ath. þýð.: sic.) og við verðum að tilkynna yður að ef þér hafið ekki innan 48 klukkustunda frá því nú staðfest að greiðsla til okkar hafi farið fram neyðumst við til að leita til lögmanns í Reykjavík.

Góðfúslega athugið að í því tilfelli munuð þér skyldaðir til að endurgreiða okkur ekki aðeins eina heldur báðar tvær skreiðarsendingarnar sem þér senduð okkur með því viðurkennt hefur verið að vörurnar eru ekki í samræmi við það sem yfirlýst var af yðar hálfu og samkvæmt reikningi svo og að öll gögn eru í okkar höndum.

Einnig verðum við að tjá yður hr. Albertsson að við hefðum aldrei hugsað okkur slíka framkomu af yðar hálfu með tilliti til fyrra viðskiptasambands okkar og vináttu okkar og umboðsmanns yðar hr. Accetta og áður en þér neyðið okkur til aðgerða sem valdið gætu yður síauknu tjóni biðjum við yður að athuga allt málið á ný eins vandlega og unnt er.

Við bíðum því áriðandi svars yðar innan 48 klukkustunda“.

Eftir þetta fól stefnandi lögmanni sínum meðferð málsins. Með bréfi, dags. 5. mars 1975, krafði lögmaðurinn stefnda um greiðslu á kr. 61.778.00 (svo) auk vaxta og málskostnaðar. Stefndi hafnaði kröfunni með bréfi, dags. 10. mars.

Stefndi sendi stefnanda ávísun, útgefna af Útvegsbanka Íslands 26. mars 1975, að fjárhæð £ 3.870.75, sem vera skyldi afsláttur af kaupverði skreiðarinnar. Hefur stefndi sundurliðað fjárhæðina þannig:

Skreið í fyrri sendingu:

28 pakkar Saga IG.	£	3.570.00	15%	afsl.	£	535.50
79 pakkar 50/60	£	8.295.00	10%	afsl.	£	829.50

Skreið í síðari sendingu:

30 pakkar Saga I.G.	£	3.825.00	15%	afsl.	£	573.75
184 pakkar 50/60	£	19.320.00	10%	afsl.	£	1.932.00

£ 3.870.75

Með bréfi, dags. 16. apríl 1975, endursendi lögmaður stefnanda lögmanni stefnda ávísunina. Kom fram, að stefnandi hafnaði greiðslunni á þeim grundvelli, að hann hefði þegar falið lögmanni sínum að höfða mál á hendur stefnda til heimtu fullra skaðabóta.

Með bréfi til stefnda sama dag kvaðst lögmaður stefnanda ítreka fyrri athugasemd um skreiðarvagn, sem geymdur væri í Chiasso. Sú skreið væri ekki í frystiklefa og hlyti að skemmast vegna vaxandi hita á Ítalíu. Lýsti stefnandi allri ábyrgð af þessu á hendur stefnda.

Í bréfum lögmanns stefnda til lögmanns stefnanda, dags. 21. og 22. apríl 1975, kveðst hann telja fráleitt annað en að nauðsynlegar ráðstafanir séu gerðar til að koma í veg fyrir skemmdir á skreiðinni. Samþykki hann og skorar jafnframt á stefnanda að gera réttar og eðlilegar ráðstafanir í því skyni, en slíkar ráðstafanir hafi engin áhrif á réttarstöðu aðilja varðandi ágreining þann, sem risinn sé með aðiljum. Væri ávinningur að því að koma skreiðinni í verð með viðunandi kjörum og eðlilegast, að stefnandi ynni að þessu.

Hinn 22. apríl 1975 sendi stefndi Útvegsbanka Íslands tékka þann, sem stefnandi hafði endursent, og óskaði eftir, að fjárhæð hans yrði lögð á reikning lögmanns stefnanda sem geymslufé til greiðslu á umsömdum skaðabótum. Með bréfi til lögmanns stefnanda, dags. 6. maí 1975, gerði lögmaður stefnda grein fyrir þessari

ráðstöfun og tók fram, að um væri að ræða greiðslu á umsömdum skaðabótum.

Með skeyti til lögmanns síns hinn 17. september 1975 kvaðst stefnandi eiga kost á að selja skreiðina með 30% afslætti frá verði því, sem fram kom á vörureikningum stefnda. Var lögmanni gerð grein fyrir þessu, og samþykkti hann, að skreiðin yrði seld með þessum kjörum, enda liti hann á þetta sem eðlilega ráðstöfun til að firra aðilja tjóni, án þess að í henni fælist nokkur viðurkenning eða breyting á réttarstöðu aðilja til þess ágreinings, sem risinn var.

Frá stefnanda hefur komið fram svofellt uppgjör um endanlega sölu skreiðarinnar:

„SAGA I.G.	58	pakkar	—	selt		L.	10.967.500
SAGA I.M.	2	pakkar	—	selt		—	350.000
EDDA 50/60	263	pakkar	—	selt		—	37.983.500
EDDA 40/50	91	pakkar	—	selt		—	13.459.450
EDDA 20/40	66	pakkar	—	selt		—	9.580.886
ASTRA 50/60	72	pakkar	—	selt		—	9.919.400
ASTRA 40/50	30	pakkar	—	selt		—	3.944.650
ASTRA 20/40	18	pakkar	—	selt		—	2.292.964
	600						L. 88.498.350

Vörukostnaður og útlögð gjöld — 112.091.428

Beint tap L. 23.593.078

Við tapið verður að bæta:

- 1) 15% vegna missis ágóðavonar.
- 2) Málskostnaður til handa M. Thorlacius hrl. (þar af greiddar upp í kostnað L. 3.350.520 að viðbættu því, sem þarf að greiða til að ljúka málinu).
- 3) Ferðakostnaður okkar til að koma fyrir rétt í Reykjavík.

NB. 15% ágóðavon fyrirtækisins skiptist þannig:

- 11% almenn útgjöld, svo sem umboðslaun, flutningskostnaður frá skipshlið, vaxtagjöld vegna viðskiptavina, skrifstofukostnaður o. s. frv.
- 4% hreinn ágóði fyrirtækisins.“

Í málinu hefur komið fram skoðunargerð Antonio Guglielmi, sérfræðings fiskideildar Verslunarráðs Genova, dags. 2. desember 1974, sem hljóðar svo í íslenskri þýðingu:

„Ég undirritaður, ANTONIO GUGLIELMI, löglega innritaður undir númerinu 692 á skrá Verzlunarráðsins í Genova um sérfræðinga í deildinni fiskur (geymsla, söltun, verkun fisks), hef samkvæmt beiðni fyrirtækisins SILVANO BURGASSI með aðsetur í Firenze (Flórens), Piazza dei Peruzzi nr. 2, gert eftirfarandi prófun ásamt starfsbróður mínum, opinberum íslenskum fiskmatsmanni, og í viðurvist embættismanns frá íslenska viðskiptaráðuneytinu.

Athuguð vara: Íslensk skreið, sem fyrirtækið Silvano-Burgassi hefur fengið á yfirstandandi vertíð frá fyrirtækinu G. Albertsson í Reykjavík, svo sem ljóst er af vörureikningi frá 19/9/74 nr. 445/74, nánar tiltekið 300 pakkar af Icelandic Stockfish, goods of very new production 1974, sound and guaranteed without defects, first quality, in the following sizes: 28 bales SAGA I.G., 2 bales SAGA I.M., 40 bales EDDA 20/40, 91 bales EDDA 40/50, 79 bales EDDA 50/60, 20 bales ASTRA 40/50, 40 bales ASTRA 50/60.

Samtals 300 pakkar, sem komu til Bologna í járnbrautarvagni hinn 3. október 1974. Staðurinn, þar sem prófunin fór fram: Bologna, í frystihúsinu CO.GE.FR.IN. — Via Angelelli — Castelmaggiore.

Niðurstaða prófunarinnar: Athugun á framleiðslunni var gerð með þeim hætti að taka úr hverjum pakka tvo eða þrjá fiska fyrir hverja gerð og merki. Allir þeir fiskar, sem út úr voru teknir, voru barðir og síðan skornir langsum.

Að dómi þess, sem þetta ritar, er ljóst orðið eftir athugun á þessum fiski, að í honum innanverðum gætir rotnunar (hundraðshluti er misjafnlega mikill eftir gæðum og stærð, og leikur hann á milli 20% og 100%). Nánar tiltekið verða hundraðshlutar svo sem hér segir: Í gerðinni Saga I.G. gætir rotnunar í 100% fiskanna. Í gerðinni Saga I.M. er hlutfallið 80% til 100%. Í gerðinni Edda 20/40 nær rotnunin til 20%. Í gerðinni Edda 40/50 er rotnunin 30%, og í gerðunum Edda 50/60, Astra 40/50 og Astra 50/60 er rotnunin 70% (Um þessa tölu er ég enganveginn viss, hún er ekki greinileg. þýð.).

Hinn alvarlegi galli, sem þannig hefur komið berlega í ljós og er að dómi undirritaðs til orðinn fyrir óheppilega þurrkun (líklega vegna þess, að þurrkunin hefur fram farið við hitastig, sem ekki voru heppileg), sýnist óbætanlegur þegar við skoðun á fisk-

inum þurrum. Sé hann svo lagður í bleyti, keyrir alveg um þverbak, og eftir tveggja daga afvötnun leggur þegar af honum mikinn óþef. Sé hins vegar haft í huga, að ítalskir afvötnunarmenn láta fiskinn liggja í vatni að minnsta kosti sjö eða átta daga, sem nauðsynlegir eru til þess, að fiskurinn verði mátulega blautur, má gera sér í hugarlund, í hvaða ástand framleiðslan kemst.

Ég tel þess vegna, að fiskurinn, sem svo er skemmdur, sé með öllu óhæfur til neyzlu handa fólki, nema því aðeins að til komi andstæð skoðun frá ítölskum heilbrigðisfyrirvöldum, en telja mætti heppilegt að fara þess á leit við þau að fella sérstaklega dóm í þessu efni.

Að dómi undirritaðs ber að líta á þennan rotnunargalla í fiskinum innanverðum sem „leyndan galla“, er ekki kemur í ljós nema með því að leggja fiskinn í bleyti, eða þá einnig á fiskinum þurrum, en þá eftir nákvæma athugun á fiskum, sem hafa verið pressaðir, barðir og þá opnaðir, og vil ég raunar láta þess getið, að fyrrnefndir opinberir íslenskir fulltrúar töldu ekki nauðsynlegt að krefjast prófunar á fiskum úr háu stykkjatölunum (50/60 og I.G.), lýstu yfir því, að þeir væru skemmdir og væri ekki ómaksins vert að athuga þá frekar.“

Í nóvembermánuði 1974 fóru Stefán Gunnlaugsson, deildarstjóri í viðskiptaráðuneytinu, og Sigfús Magnússon, deildarstjóri við Fiskmat ríkisins, til Ítalíu á vegum viðskiptaráðuneytisins til að kynna sér ástand og markaðshorfur í tilefni af kvörtunum út af göllum á íslenskri skreið, sem borist hafði frá kaupendum. Sömdu þeir skýrslu um ferð sína, og segir þar svo:

„Dagana 24. nóv. til 3. desember s.l. dvöldum við undirritaðir Stefán Gunnlaugsson, deildarstjóri í viðskiptaráðuneytinu, og Sigfús Magnússon, deildarstjóri í Fiskmati ríkisins, á Ítalíu til að kynnst ástandi og horfum á skreiðarmarkaði þar í landi í til efni af kvörtunum, sem borist höfðu frá kaupendum yfir gæðum íslenskrar skreiðar, sem komið hefur þangað á markað undanfarið. Var komið í eftirtalдар borgir til skoðunar á skreið og til viðræðna við kaupendur og umboðsmenn útflytjenda og innflytjenda: Napoli, Messina, Catanzaro, aftur til Napoli, Florence, Bologna og Genova.

Þeir, sem rætt var við um skreiðarmál, voru:

Í Napoli: Eminente (umboðsmaður Samlags skreiðarframleiðenda) Aloia jr. Aloia (umboðsmaður Sameinaðra framleiðenda).

Skreiðarkaupmennina Mercurio (starfsmaður Paonessa í Catanzaro) Sannino, Gallo og Battalia.

Í Messina: Dr. Verso og Strano (umboðsmenn SÍS og BÚR), skreiðarkaupmennina Franco Picciotto, Giovanni Picciotto, Carao og Sanni bræður (frá Albacora).

Í Catanzaro: Skreiðarkaupendurnar Cesare- og Victorio Paonessa og starfsmann þeirra Mercurio.

Í Florence og Bologna: Skreiðarkaupmanninn Burgassi og syni hans, vöruskoðunarmann frá Verslunarráði Genova, Guglielmi að nafni, og Lustic (umboðsmann Samlags skreiðarframleiðenda).

Í Genova: Rizzi, aðalræðismaður (umboðsmann Ísbjarnarins h.f.) Acchetta (umboðsmann G. Albertsson) og de Benedetto skreiðarkaupmann.

Á fundi, sem Stefán Gunnlaugsson hélt með skreiðarútflytjendum daginn eftir að hann kom úr þessari ferð (en Sigfús Magnússon fór til Lissabon með fulltrúa frá SÍF út af saltfiskmati) gerði hann ítarlega grein fyrir ferðalaginu, við hverja var rætt, hvar skreið var skoðuð, álit Sigfúsar Magnússonar á gæðum skreiðarinnar, skoðunum umboðsmanna á ástandi og horfum á markaðnum svo og ábendingum og tillögum, sem frá þeim komu og miða að því að greiða fyrir lausn vandamáls, sem við er að etja við sölu skreiðar á Ítalíu um þessar mundir.

Á öðrum fundi, hinn 10. des. s.l., með skreiðarútflytjendum, þar sem Sigfús Magnússon, deildarstjóri, var mættur, skýrði hann viðhorf sitt til gæða á íslenskri skreið, sem seld hefur verið á Ítalíumarkað undanfarið og hann átti kost á að athuga í ferðinni. Er það álit hans, að stærðarflokkarnir 70/upp, 60/70 svo og Saga I.G. séu að hluta ekki af þeim gæðum, sem ætti að vera. Stærðarflokkurinn 50/60 er af skárri gæðum, en í sumum tilfellum við eða undir lágmarki. Aðrir matsflokkar virtust, þegar á heildina er litið, nokkuð eðlilegir að gæðum, að undanskildri Astraskreið, sem ekki er metin fyrir Ítalíu og var þess vegna ekki skoðuð.

Það virtist samdóma álit umboðsmanna útflytjenda á Ítalíu, að mikil verðhækkun á skreiðinni í haust miðast við s.l. ár (milli 80-90%) auk lélegri gæða en verið hefur hefði leitt til þess, að ekki hafi reynst unnt að selja hana að ráði nema með tapi fyrir innflytjendur í samkeppni við kjötvörur og kjúklinga. Minnkandi fjárráð almennings og lækkun á verði Finnmarkenskreiðar frá Noregi í s.l. mánuði, sem Edduskreið okkar er oft borin saman við og nú er orðin salsvert lægri í verði en okkar Edduskreið, hefði einnig haft veruleg áhrif í þessum efnum. Innflytjendur lögju því nú með mikinn hluta þeirrar skreiðar óselda,

sem þeir hefðu fest kaup á frá Íslandi í haust. Væri þetta mjög alvarlegt vandamál fyrir þá, en vaxtabirði væri mikil, eða um 20% bankavextir. Mjög knýjandi væri því, að Íslendingar kæmu á móts við innflytjendur, að álitu umboðsmanna, tafarlaust, með því að veita þeim afslátt á söluverðum seldrar skreiðar, auk þess sem nauðsynlegt væri að lækka verðin á óseldri skreið á Íslandi fyrir Ítalíu. Að öðrum kosti myndi ekki reynast unnt að afsetja hana á þann markað, en algjör stöðvun hefur nú orðið á skreiðarútflutningi til Ítalíu. Lauslega áætlað má gera ráð fyrir, að útflutningurinn hafi numið um 12.000 pökkum í haust, en um 6.000 pakkar fyrir umræddan markað eru taldir óseldir hér á landi.

Til þess að greiða fyrir lausn þessa vanda bentu umboðsmennirnir á leiðir. Þær hugmyndir helstar, sem fram komu í þeim efnum, voru sem hér skal greina:

1. Verð á allri skreið fyrir umræddan markað verði lækkað hlutfallslega jafnt — bæði á því, sem þegar er selt og enn er óselt í landinu.

2. Lækkun á verði Sögu I.G., 70/upp og 60/70 verði gerð um ákveðinn hundraðshluta, lækkun um lægri hundraðshluta á 50/60, en engin lækkun á verði 40/50, 20/40 og Sögu I.M. Lækkun á Astraskreið yrði þó að verða enn meiri en á Sögu I.G., 70/upp og 60/70. Ofangreindar verðbreytingar gildi jafnt fyrir selda skreið í haust og það, sem enn er óselt hér á landi fyrir Ítalíumarkað.

3. Meiri verðlækkun verði gerð á því, sem er óselt, til að greiða fyrir sölum héðan.

4. Því fleiri skreiðarvagna, sem innflytjandi kaupir, því meiri afslátt, miðað við að afskipun eigi sér stað fyrir 31. mars n.k. Gæti það verið með tvennu móti: Látið gilda einungis fyrir það, sem óselt er í landinu, eða miðað við heildar kaup innflytjenda frá byrjun útflutningstímabilsins.

Hinir ýmsu kaupendur, sem við ræddum við, kvörtuðu misjafnlega mikið yfir gæðum skreiðarinnar. Þeir, sem mest höfðu keypt, báru sig illa og kvörtuðu mest.

Tekið skal fram, að óheimilt er að selja skreið til Ítalíu nema gegn óafturkallanlegri bankaábyrgð. Andvirði seldrar skreiðar á þennan markað er því að fullu greitt.

Varðandi hugmyndir kaupenda um verðlækkun nefndu umboðsmenn eftirfarandi tölur í okkar áheyrn:

1. 20% verðlækkun á allt, sem búið er að selja, og einnig það, sem enn er óselt í landinu.

2. 12-20% verðlækkun á Sögu I.G., 70/upp og 60/70, en 8-10% verðlækkun á 50/60.“

Um framhald málsins segir svo í bréfi viðskiptaráðuneytisins, dags. 26. október 1977:

„Í framhaldi af ferð Stefáns Gunnlaugssonar og Sigfúsar Magnússonar, sem greint er frá í áðurnefndri skýrslu, fóru fulltrúar framleiðenda til Ítalíu til að reyna að ná samningum við kaupendur um ágreiningsmálin. Að frumkvæði „Anipesca“, sem eru félagssamtök fiskinnflytjenda á Ítalíu, fóru formlegar frumumræður fram á fundum þar. Á þeim fundum náðist ekki samkomulag. En í beinu framhaldi af þeim fundum voru teknar upp viðræður við einstaka innflytjendur, og mun þannig hafa náðst heildarsamkomulag við alla kaupendur, eftir því sem ráðuneytinu var tjáð á sínum tíma, um ákveðinn afslátt frá gildandi lágmarkssöluverði á allri Ítalíuskreið frá 50 cm stærð og þar yfir af framleiðslu ársins 1947 (svo), sem seld hafði verið og afskipuð til Ítalíu á árinu. Afsláttur, sem umrætt samkomulag tók til, var svo sem hér segir:

10% vegna Edda 50/60

50% vegna Edda 60/70

15% vegna Saga IG

20% vegna Edda 70/up

Verð á öðrum stærðum Ítalíuskreiðar skyldu óbreytt.

Varðandi þá fyrirspurn, hvenær kvartanir bárust fyrst frá ítölskum innflytjendum skreiðar út af íslenskri skreið 1974, skal upplýst, að það mun hafa verið nokkru fyrir 23. október 1974, en um málið er fjallað í bréfi Fiskmats ríkisins, dags. þann sama dag. Þá var haldinn fundur í viðskiptaráðuneytinu 31. október 1974 með skreiðarútflytjendum í tilefni af ósk Sameinaðra framleiðenda um, að Fiskmat ríkisins sendi skreiðarmatsmann til Ítalíu ásamt fulltrúum fyrirtækisins til að kanna réttmæti kvartana á skreið, sem borist hafði því fyrirtæki, og mun umrætt bréf Fiskmats ríkisins frá 23. október 1974 hafa verið ritað í tilefni af þeim kvörtunum.“

Fyrirsvarsmaður stefnanda, Olinto Burgassi, hefur skýrt svo frá, að á árinu 1974 hafi stefnandi keypt skreið frá stefnda og tveimur öðrum aðiljum á Íslandi. Hafi skreiðin frá þessum þremur aðiljum komið um sama leyti og verið flutt í kælivögnum. Hafi skreiðin frá þeim öllum verið sett í sölu um sama leyti. Í

stórum dráttum hafi verið um að ræða sömu tegundir og stærðarflokkar frá öllum þessum þrem seljendum, þó einhver lítills háttar munur kunni að hafa verið þar á. Hafi gæðin á skreiðinni frá þessum þremur seljendum verið nánast eins. Á þessu ári hafi stefnandi keypt venjulegt magn af skreið, svipað og á árinu áður, en eftir þetta hafi dregið úr kaupunum. Hann kvaðst einnig hafa keypt nokkra skreið frá Noregi. Öll skreiðin, sem hann hafi fengið frá Íslandi 1974, hafi verið mjög léleg og muni það hafa stafað af slæmu tíðarfari. Hann kveður neyslumarkaðinn á Ítalíu hafa verið með öllu eðlilegan á þessum tíma og hafi hvorki verið um að ræða hækkanir né lækkunir. Hins vegar hafi skreiðarsendingar þessar alls ekki selst, þegar þær komu á markaðinn, vegna upp-runagalla. Hafi þær síðar verið seldar á niðursettu verði. Kveðst hann samtundis hafa kvartað yfir gallaðri vöru. Hafi hinir seljendurnir tveir viðurkennt þessa galla og hafi tekist samkomulag, sem var fólgið í því, að endursendur var einn af vögnunum frá hvorum þeirra og jafnframt hafi hann fengið afslátt af verði þess, sem eftir var. Hann kveður nokkrar umræður hafa orðið í innflytjendasamtökunum ANIPESCA, sem stefnandi sé aðili að, um íslensku skreiðina, án þess til nokkurrar sameiginlegrar ákvörðunar kæmi. Hafi fyrirtæki stefnanda því haldið sínu striki án afskipta samtakanna. Hafi samtökin komið á framfæri almennum kvörtunum við stjórnvöld á Íslandi, en muni ekki hafa staðið að samkomulagi um afslátt af skreið. Hann kveður skreiðina í seinni vögnunum hafa verið selda með 30% afslætti og muni það síðasta af henni hafa verið selt í árslok 1976. Hann kveður stefnda hafa verið ljóst af skeyti frá stefnanda, þegar flutningur á seinni farminum hófst, að stefnandi óskaði eftir því, að hætt yrði við seinni sendinguna, af því að stefndi stóð ekki við samning aðiljanna.

Hörður Albert G. Albertsson, aðaleigandi og framkvæmdastjóri stefnda, hefur skýrt svo frá, að aðiljar málsins hafi átt viðskipti með skreið áratugum saman og hafi aldrei áður risið ágreiningur um gæði skreiðar. Þegar um sé að ræða framleiðslu nýs árs, fari viðskiptin yfirleitt þannig fram, að seldir séu tveir eða þrír vagnar af skreið og sé samþykki kaupanda fyrir gæðum skreiðar í fyrri vagni forsenda fyrir viðskiptum um skreiðina í síðari vagni. Hann kveður heitið „Saga“ vera einkenni fyrir skreið af bestu gæðum, en þar næst komi „Edda“ og síðan „Astra“. Skammstafanirnar „I.G.“ og „I.M.“ séu stærðareinkenni og þýði „italiano grande“ og „italiano medio“. Skreið í gæðaflokkunum Saga og

Edda sé ætluð til sölu á Ítalíumarkaði, en skreið í gæðaflokknum Astra sé ætluð til sölu á Afríkumarkaði. Samkvæmt fyrirmælum viðskiptaráðuneytisins meggi ekki selja þá skreið til Ítalíu, nema kaupandi afsali sér fyrirfram bótarétti vegna gæða hennar. Hörður kveður stefnanda áður hafa keypt skreið í gæðaflokknum Astra. Hann kveður mat á skreið þeirri, sem um er deilt í máli þessu, í engu hafa verið frábrugðið mati á skreið á fyrri árum og því hljóti gæði skreiðarinnar að vera sambærileg. Í umrætt sinn kveður Hörður almennar kvartanir hafa borist frá Ítalíu varðandi skreið, sem þangað hafði verið seld, áður en stefnda barst kvörtun stefnanda. Hafi kvörtun stefnanda ekki borist fyrr en eftir að hann hafði opnað bankaábyrgð fyrir skreið í síðari vagninum, sem aðiljarnir höfðu samið um. Hörður kveðst hafa beðið umboðsmann sinn á Norður-Ítalíu að vera við skoðun á skreið í síðari sendingunni og einnig hafi hann beðið stefnanda um að hafa samband við Accetta. Skoðun þessi hafi ekki farið fram, því sendingin hafi verið stöðvuð. Hafi því aldrei borist nein umsögn frá Accetta um skreiðina. Hann kveður þrjá eða fjóra af þeim seljendum, sem seldu mest af skreið til Ítalíu, að stefnda undanskildum, hafa sent fulltrúa sína til Ítalíu í samráði við viðskiptaráðuneytið. Eftir að málið virtist komið á alvarlegt stig, kveðst Hörður hafa samþykkt, að viðskiptaráðuneytið sendi fulltrúa sinn og skreiðarmatsmann til að athuga skreiðina. Hafi svo fyrirtæki þau, sem sendu fulltrúa sína til Ítalíu í samráði við viðskiptaráðuneytið, gert rammksamkomulag við ANIPESCA, heildarsamtök fiskinnflytjenda á Ítalíu, sem stefnandi sé aðili að, um ákveðinn allsherjarafslátt af verði skreiðar, sem seld var til Ítalíu af framleiðslu ársins 1974. Hafi verið gert ráð fyrir, að seljendur og kaunendur semdu sín á milli um bótafjárhæðir. Kveðst Hörður telja, að það hafi verið lækkan á verði á norskri skreið, sem hafi verið frumorsök þess allsherjarafsláttar, sem veittur var, og hafi sú ákvörðun verið tekin með hliðsjón af „goodwill“ á markaðnum í framtíðinni. Hörður kveður fyrirtæki sitt hafa staðið utan við þetta samkomulag, en eftir að það var gert, hafi hann með hliðsjón af viðskiptahagsmunum fyrirtækisins ákveðið að greiða viðsemjendum fyrirtækisins á Ítalíu í samræmi við það. Hafi hann því sent fyrirvarsmanni stefnanda ávísun að fjárhæð £ 3.870.75.

Auk þess, sem fram kemur í skýrslu hans og Sigfúsar Magnússonar, er áður hefur verið rakin, hefur Stefán S. Gunnlaugsson, deildarstjóri í viðskiptaráðuneytinu, skýrt svo frá fyrir dómi, að kvartanir stefnanda hafi í engu verulegu verið frábrugðnar at-

hugasemdum annarra kaupenda. Hafi hann verið viðstaddur, er skoðuð var skreið, sem stefnandi hafði fengið. Hafi skoðunin farið fram í kæligeymslu, þar sem mikið var af skreið. Hafi þar einnig verið Sigfús Magnússon og ítalskur vöruskoðunarmaður að nafni Guglielmo og hafi þeir skoðað skreiðina. Skoðun hafi farið þannig fram, að skreiðarpakkar hafi verið valdir af handahófi og skoðaðir, en einnig hafi verið skoðaðir fiskar, sem brotnir höfðu verið upp. Skreiðin, sem þarna var, hafi verið frá þremur aðiljum, Samlagi skreiðarframleiðenda, Sameinuðum framleiðendum og stefnda. Stefán, sem kveðst ekki hafa sérþekkingu á skreið, kveðst hafa fengið þá tilfinningu af því, sem fram fór, að ástand skreiðarinnar í þessu húsi væri að minnsta kosti ekki lakara en þar sem skoðað hafði verið áður, þ. e. Napoli, Messína, Catansaro og Florens. Hafi framhald málsins orðið það, að seljendur hafi talið rétt og eðlilegt að mæta þeim kvörtunum, sem borist höfðu, með því að veita afslátt frá umsömdu verði. Hafi viðskiptaráðuneytið fyrir sitt leyti samþykkt afslátt, sem verið hafi mismunandi eftir stærðum og tegundum. Hafi hann talið, að allir seljendur skreiðar hefðu leyst málið á þessum grundvelli, en hann hafi ekki athugað það sérstaklega. Hafi viðskiptaráðuneytið ekki átt beina aðild að samningum um afslátt. Stefán kveður það ekki eftir sér haft, sem fram kemur í skýrslu Antonio Guglielmo, að íslensku fulltrúarnir hafi talið fiska úr háum stykkjatölum skemmda og ekki talið ómaksins vert að rannsaka þá. Þá hafi ekki verið um að ræða, að skoðuð væru sýnishorn úr 300 pökkum, heldur hafi aðeins verið tekin sýnishorn úr nokkrum pökkum í sinni viðurvist. Kveðst Stefán ekki minnst þess, að ítalski skoðunarmaðurinn hafi minnst sérstaklega á galla í skreið frá stefnda.

Þá hefur Sigfús Magnússon, sem starfaði sem deildarstjóri hjá Fiskmati ríkisins, skýrt svo frá auk þess, sem fram kemur í skýrslu hans og Stefáns S. Gunnlaugssonar, að tilgangur farar þeirrar til Ítalíu hafi verið að kanna, hvort grundvöllur væri fyrir þeim kvörtunum, sem borist höfðu út af skreið, sem seld hafði verið þangað. Hafi tilgangurinn verið að fá heildaryfirlit yfir ástand þessarar skreiðar, en ekki að skoða sérstaklega skreið frá tilteknum aðiljum. Hann hafi verið búinn að heyra, að kvartanir höfðu borist út af skreið, sem seld var til Ítalíu, og muni stefnandi hafa kvartað einna fyrst, en sér hafi ekki verið kunnugt um, að kvartanir hans hafi varðað sérstök atriði. Áður en almennar kvartanir bárust, hafi Bjarni Magnússona, sem selt hafi skreið til Ítalíu, óskað eftir, að hann færi til Ítalíu til að kynna sér

málin. Síðan hafi borist almennar kvartanir og hafi viðskiptaráðuneytið þá ákveðið að senda þá Stefán til Ítalíu. Sigfús kveðst hafa verið viðstaddur, er skreið var skoðuð hjá stefnanda á tveimur stöðum, fyrri daginn í Florens, en síðari daginn í Bologna. Hafi verið skoðuð skreið með merki þriggja framleiðenda á hvorum stað og muni skreið frá stefnda, sem fjallað er um í málinu, hafa verið í Bologna. Hver skreiðarpakki sé merktur af framleiðandanum, en einnig merki hver útflytjandi pakka sína og muni merki stefnanda vera „Ísflak“. Hafi hann skoðað þarna skreið með því merki. Skoðunin hafi farið þannig fram, að fjórir til fimm fiskar hafi verið teknir úr pökkum af handahófi. Þeir hafi síðan verið barðir og opnaðir og hafi þá sést, hvernig þeir voru inni við beinið. Hafi verið skoðuð skreið af öllum stærðum, sem stefnandi hafði keypt, misjafnlega mikið af hverri, en hann muni ekki eftir að hafa séð skreið af tegundinni I.G. Saga frá stefnda. Stefnandi kaupir yfirleitt smærri skreiðarflokka, en hann muni hafa keypt eitthvað af tegundinni I.G. Saga. Hafi skemmdirnar verið meira áberandi eftir því sem fiskarnir voru stærri. Kveður hann skreiðina hjá stefnanda í Bologna ekki hafa verið frábrugðna annarri skreið, sem þeir skoðuðu á Ítalíu, þó hafi heildarsvipurinn þarna verið heldur skárri, því þarna hafi yfirleitt verið minni stærðir af skreið. Sigfús kveður skreiðina, sem þeir skoðuðu á Ítalíu, yfirleitt hafa verið í góðum geymslum og geti hann ekki séð, að ástand skreiðarinnar hafi stafað af slæmum geymslum. Í Bologna kveður Sigfús ekki hafa verið skoðaða 300 pakka að sér viðstöddum. Hann kvaðst ekki minnast þess að hafa tjáð sig neitt um það, að fiskur með háum stykkjatölum væri skemmdur og að ekki þyrfti að skoða hann. Hann hafi ekki látið neina skoðun í ljós um ástand skreiðarinnar. Hann kveðst ekki hafa skoðað þarna neina skreið af tegundinni Astra, enda sé sú skreið ekki metin fyrir þennan markað. Þar sé um að ræða skreið fyrir Afríkumarkað. Hann hafi séð hjá stefnanda pakka með Astra-skreið og víðar, þar sem skoðað var, en sú skreið hafi ekki verið skoðuð.

Af hálfu stefnanda kemur fram, að skreið sú, sem send var með fyrri járnbrautarvagninum, hafi við fyrstu athugun virst vera óaðfinnanleg og í sama ástandi og skreið, sem stefnandi hafði áður keypt af stefnda. Hafi stefnandi því verið í góðri trú og grandalaus um, að skreiðin í vagninum væri góð og óaðfinnanleg. Hafi stefnandi því pantað annan vagn með skreið frá stefnda og útvegað bankaábyrgð fyrir kaupverðinu. Það hafi svo verið nokkr-

um dögum eftir að stefandi fór að afhenda viðskiptavinum sínum skreið úr fyrri vagninum, að farið hafi að berast kvartanir, mót-mæli og riftanir og hafi viðskiptamenn hans endursent skreiðina. Hafi ástæðan verið sú, að þótt skreiðin virtist góð eftir ytra útliti, þá hafi komið í ljós við nauðsynlegan undirbúning fyrir sölu, þ. e. er fiskurinn var valsaður og bleyttur, að flestir fiskarnir voru úldnir. Stefnandi hafi í fyrstu álitid, að hér væri aðeins um algera undantekningu að ræða, en þegar kvartanir hafi borist frá öllum viðskiptavinum hans, hafi hann sent stefnda telexskeyti hinn 5. nóvember 1974, þar sem kvartað hafi verið út af göllum á skreiðinni og kaupunum rift. Hafi riftunin tekið til beggja skreiðarsendinganna, enda hafi hann mátt ætla, að gæðin yrðu þau sömu í báðum sendingunum. Hafi stefnandi óskað eftir, að stefndi sendi þegar í stað umboðsmann sinn til Flórens til að fylgjast með vörunni, sem hann hafi algerlega eftirlátid stefnda til ráðstöfunar. Einnig hafi stefnandi farið fram á, að stefndi frestaði afskipun síðari skreiðarsendingarinnar, enda mundi stefnandi gera ráðstöfun til að fresta gildi bankaábyrgðar þeirrar, sem hann hafði stofnað til. Stefndi hafi ekki orðið við þessum tilmælum og hafi hann þrátt fyrir þau sent stefnanda síðari skreiðarsendinguna 7. nóvember s. á. Hafi það þó verið á valdi stefnda að fresta sendingunni, því hún hafi ekki verið komin um borð í skip, er telexskeytið var sent 5. nóvember. Hafi svo bankinn neyðst til að innleysa ábyrgð þá, sem búið var að setja fyrir síðari sendingunni. Hafi stefndi því fengið í sínar hendur andvirði beggja skreiðarsendinganna. Hinn 2. desember 1974 hafi svo opinber ítalskur fiskmatsmaður gefið út vottorð um ástand skreiðarinnar eftir skoðun í viðurvist fulltrúa íslenskra stjórnvalda. Hafi hann talið skreiðina svo skemmda, að hún væri óhæf til neyslu. Þrátt fyrir áskorun stefnanda hafi stefndi ekki sent fulltrúa til að gæta hagsmuna sinna og ræða lausn málsins. Fulltrúar annarra skreiðarútflytjenda hafi sent fulltrúa sína til Ítalíu til viðræðna um lausn á þeim vanda, sem skapast hafði vegna galla á íslenskri skreið, sem seld var til Ítalíu á því ári, og einnig hafi fulltrúar íslenskra stjórnvalda unnið að lausn málsins. Hafi mál þessara seljenda og viðsemjenda þeirra á Ítalíu verið leyst með því, að veittur hafi verið afsláttur af verði skreiðar, sem þeir höfðu selt, mismunandi mikill eftir stærðum á skreið. Stefndi hafi hins vegar haldið að sér höndum og ekki tekið þátt í þessum viðræðum. Stefnandi sé því gagnvart stefnda algerlega óbundinn af samningum þeim, er tókust við aðra skreiðarseljendur. Geti

stefndi því ekki byggt á samningum þessum gagnvart stefnanda. Er því haldið fram samkvæmt því, sem hér hefur verið rakið, að skreið sú, sem stefndi seldi stefnanda, hafi verið svo stórkostlega gölluð, að stefnanda hafi verið heimilt að rifta kaupunum á báðum sendingunum. Stefnandi hafi kvartað nægilega snemma í samræmi við ákvæði 52. gr. laga nr. 39/1922 um lausafjárkaup. Gallar hafi verið viðurkenndir af stefnda. Stefnandi hafi rift kaupunum í samræmi við ákvæði 42. gr. greindra laga. Hafi riftunin verið gerð í tæka tíð og hafi stefndi samþykkt hana. Stefnandi hafi svo annast skreiðina í samræmi við ákvæði 34. og 35. gr. laganna og síðan selt hana með 30% afslætti með samþykki stefnda. Á grundvelli riftunarinnar eigi stefnandi rétt á skaðabótum úr hendi stefnda, enda hafi stefnandi að öllu leyti farið að lögum í viðskiptum sínum við stefnda. Haggi það engu um rétt stefnanda, þótt hann hafi tekið út fjárhæð þá, sem stefndi hafi komið til geymslu í Útvegsbanka Íslands.

Af hálfu stefnda kemur fram, að fyrirtækið hafi um fjölda ára annast útflutning sjávarafurða fyrir fjölmarga framleiðendur um allt land. Fyrirtækið sé ekki kaupandi sjávarafurða af framleiðendum, en það komi fram sem seljandi gagnvart erlendum viðskiptavinum. Stafi þetta af því, að erlendir kaupendur vilji ekki una því að þurfa að sækja rétt sinn úr hendi hvers einstaks framleiðanda, ef um vanefndir sé að ræða. Hafi þeir því áskilið, að stefndi komi fram sem sjálfstæður aðili gagnvart þeim. Á þessum grundvelli hafi aðiljar málsins átt viðskipti um langan tíma. Þannig hafi aðiljarnir samið um, að stefndi seldi stefnanda 600 pakka af skreið, farma í tvo járnbrautarvagna, af tilteknum stærðar- og gæðaflokkum af framleiðslu ársins 1974, sem sendir skyldu í tveimur sendingum, 300 pakkar í hvorri. Alkunna sé á þessu viðskiptasviði, að markaðir í Suður-Evrópu séu háðir miklum verðsveiflum, og eigi það ekki síður við um Ítalíu en önnur lönd á þessu svæði.

Begar markaður falli þar skyndilega, sé hagsmunum innflytjenda hætt og sé þá engan veginn óþekkt, að farið sé að hreyfa mótbárum vegna gæða vörunnar, hver sem þau séu í reynd. Í máli þessu sé þess sérstaklega að gæta, að um mánaðamót október og nóvember 1974 hafi Norðmenn lækkað verulega verð á Finnmarkenskreið, eða um 20%. Sú gæðategund seljist helst á Norður-Ítalíu og þar helst í samkeppni við íslenska skreið. Bendi flest til, að þarna sé að finna hina raunverulegu ástæðu fyrir því alvarlega ástandi, sem skapaðist um sölu á íslenskri skreið á

Ítalíu síðari hluta árs 1974, þ. e. að það hafi raunverulega verið verðmismunurinn á Finnmarkenskreið og íslenskri skreið, sem hafi valdið sölutregðu á íslenskri skreið, fremur en raunverulegur galli á íslenskri skreið. Í viðskiptum þessum sé stefnda mikill vandi á höndum við að gæta hagsmuna sinna og umbjóðenda sinna hér á landi, þegar slík ágreiningsmál rísi. Sé og á það að líta, að skreið eigi það sammerkt með öðrum sjávarafurðum, að hún sé að ýmsu leyti viðkvæm og vandmeðfarin vara. Sérstaklega geti gæðum skreiðar verið hætt, þegar hún er komin í geymslu suður í löndum. Þar séu hitar oft miklir og megi stundum lítt út af bera, svo að ekki horfi fljótlega til hins verra um ástand hennar. Af ástæðum þeim, sem að framan eru greindar, verði því að ætlast til þess, að erlendir viðsemjendur hafi í frammi skjót og örugg viðbrögð til að tryggja sem best sönnun fyrir réttlæti mótmæla sinna gegn efndum stefnda og að þeir beri að sama skapi alfarið hallan af því, sem úrskeiðis fer í því efni. Er sýknukrafa stefnda byggð á því, að skreið sú, sem aðiljarnir sömdu um og fjallað er um í máli þessu, hafi ekki borið með sér merki um galla, þegar hún var send úr landi. Sé ekki fram komið, að hún hafi verið haldin slíkum göllum, að stefnanda hafi verið réttmætt að lögum að rifta kaupunum. Þótt skreiðin hafi ekki verið gallalaus, hafi hún örugglega verið minnst gölluð af þeirri skreið, sem var á Ítalíumarkaði frá framleiðendum á Íslandi seinni hluta árs 1974. Hafi hvort tveggja verið, að um var aðallega að ræða vestfirska skeið, en þaðan hafi þótt koma einna best skreið frá Íslandi um langa hríð, og einnig hafi verið um að ræða smærri fisk, svo sem fram komi af skjölum málsins. Hafi skreið af minni stærðarflokkum ýmist reynst óskemmd eða lítt skemmd og hafi hún verið í mun betra ástandi en stærri skreið, sem seld var til Ítalíu um sama leyti. Af mats- og gæðavottorðum, sem gefin voru út hér á landi fyrir skreið þessa, verði ekki annað ráðið en að hún hafi verið í góðu ástandi.

Þá er því haldið fram, að skilyrði fyrir riftunarkröfu stefnanda skorti fyrir þær sakir, að hann hafi látið farast fyrir að framkvæma nauðsynlega og eðlilega skoðun á skreiðinni, er hún barst honum, og hafi hann dregið óhæfilega lengi að kunngera stefnda meinta galla á skreiðinni og að hann hygðist bera þá fyrir sig og með hvaða hætti það yrði gert. Hafi það fyrst verið með skeyti stefnanda hinn 5. nóvember 1974, sem fram hafi komið mótbára af hans hálfu út af göllum á fyrri skreiðar-

sendingunni af þeim tveimur, sem hann hafði pantað frá stefnda, en hún hafi farið frá Hamborg áleiðis til Ítalíu 27. september 1974 og sé fram komið, að hún hafi borist stefnanda 3. október. Hafi stefnandi því haft meira en mánuð til að átta sig og koma á framfæri mótmælum og kröfum. Sé það rétt, að stefnandi hafi ekki hafið sölu á skreiðinni fyrr en mánuði eftir móttöku hennar, sem þó sé mótmælt af hálfu stefnda, hafi verið þeim mun brýnna, að stefnandi kannaði gæði skreiðarinnar á viðhlítandi hátt, því skreið sé vandmeðfarin í heitu loftslagi og það viti stefnandi af langri reynslu sem skreiðarkaupmaður. Er bent á það af hálfu stefnda, að viðskipti aðiljanna séu verslunarkaup samkvæmt 4. gr. laga nr. 39/1922 um lausafjárkaup og hvíli því á stefnanda sem kaupanda rannsóknarskylda skv. 51. gr. laganna, en í 52. gr. laganna sé kveðið á um nauðsyn þess að bera fljótt fyrir sig galla. Er því haldið fram, að á grundvelli hvors þessa lagaskilyrðis fyrir sig hafi stefnandi fyrirgert þeim rétti, sem hann kunni að hafa átt vegna meintra galla.

Þá er bent á af hálfu stefnda, að stefnandi hafi lýst sig reiðubúinn til að opna umsamda bankaábyrgð fyrir síðari sendinguna, áður en fyrri sendingin var komin til hans. Hann hafi síðan skipt um skoðun og ákveðið að bíða. Megi ætla, að skýringin á þeirri breyttu afstöðu sé sú, að stefnandi hafi þá fengið skreið frá öðrum framleiðendum hér á landi, sem stefndi hafi ekki átt neinn hlut að, og sú skreið reynst töluvert gölluð. Fram sé komið, að fyrri skreiðarsendingin hafi verið komin í hendur stefnanda 3. október. Hafi stefnandi þá pantað síðari farminn og staðfest bankaábyrgð fyrir greiðslu hans 11. október og hafi hún átt að gilda til 10. nóvember. Er stefnandi staðfesti bankaábyrgðina, hafi hann verið búinn að fá sérstakt tilefni til að kynna sér tafarlaust ástand fyrri skreiðarsendingarinnar frá stefnda. Þau viðbrögð hans að hverfa frá því að opna bankaábyrgð um sinn staðfesti, að hann hafi fyllilega gert sér grein fyrir þessu. Er því haldið fram, að samkvæmt þessu verði staðfesting stefnanda á bankaábyrgð fyrir síðari sendinguna metin að lögum sem viðurkenning og staðfesting á fullnægjandi gæðum skreiðarinnar í fyrri sendingunni. Stefndi hafi því verið algerlega grandalaus, er hann fékk skeytið frá stefnanda 5. nóvember. Í því skeyti felist þó engin krafa um riftun, heldur aðeins tilmæli um frestun á afgreiðslu síðari sendingarinnar. Afgreiðsla hennar hafi þá verið það langt á veg komin, að ekki hafi verið hægt að afturkalla

hana. Stefndi, sem ekki hafi viljað fullyrða neitt um ástand skreiðarinnar, hefði beðið stefnanda um að snúa sér til umboðsmanns síns, Accetta. Það hafi stefnandi hins vegar ekki gert. Er því haldið fram, að kvörtun stefnanda í skeyti hans frá 5. nóvember sé ekki tilkynning um riftun og hafi krafa um riftun ekki komið fram fyrr en í þessu dómsmáli, en slík krafa sé of seint fram komin.

Af hálfu stefnda kemur og fram, að er ljóst hafi orðið haustið 1974, að nokkur brögð hafi orðið að því, að skreið frá Íslandi hafi verið haldin göllum, aðallega stærri skreið, hafi verið samið um það við kaupendur á Ítalíu með fulltingi opinberra aðilja hér á landi, að þeim yrði veittur afsláttur af umsömdu kaupverði, sem hafi verið 10%-18%. Mikið af skreiðinni hafi reynst ógölluð vara og hafi samningar um afslátt ekki náð til hennar. Hafi svo verið um verulegan hluta þeirrar skreiðar, sem stefndi seldi til Ítalíu. Hafi verið um að ræða heildarsamkomulag án tillits til galla. Hafi samkomulag þetta gilt fyrir alla seljendur skreiðar hér á landi og kaupendur á Ítalíu. Stefndi hafi jafnframt fengið því til leiðar komið gagnvart Skreiðarsamlaginu og Íslensku umboðssölunni, að kaup á einum vagni af skreið frá hvorum þessara aðilja gengu til baka. Hafi í þeim vögnum verið aðallega stór skreið, sem reynst hafi verulega gölluð. Vegna fyrirgreiðslu þessara seljenda hafi stefnandi fengið þá hugmynd, að hann mundi einnig geta komið fram riftun gagnvart stefnda og það þótt öðru máli gegndi um gæði skreiðar frá honum en öðrum seljendum. Hafi stefndi aldrei léð máls á að fallast á slíkt. Stefndi hafi hins vegar viljað standa við samkomulag þetta og hafi hann í samræmi við það sent umboðsmanni stefnanda ávísun að fjárhæð £ 3.870.75, en er henni var hafnað, hafi fjárhæðin verið greidd inn á geymslureikning við Landsbanka Íslands. Er því haldið fram, að stefnandi eigi engar kröfur á hendur stefnda út af þessum viðskiptum þeirra.

Þá er því að lokum haldið fram af hálfu stefnda, að með því að leysa til sín geymsluféð hjá Útvegsbanka Íslands hafi stefnandi í reynd viðurkennt sjónarmið stefnda sem lögmæt og rétt og eigi stefnandi því einnig af þeirri ástæðu ekki frekari kröfu á hendur stefnda.

Við munnlegan flutning málsins var því mótmælt af hálfu stefnda, að fram séu komin gögn um, að skreiðin hafi verið seld endanlega með 30% afslætti.

Ekki er annað fram komið, eins og rekstri máls þessa hefur verið háttað af hálfu aðilja, en að dómur skuli byggður á grundvelli íslenskra réttarreglna.

Það er ágreiningslaust með aðiljum, að stofnast hafi til viðskipta þeirra, sem hér er fjallað um, með skeytaskiptum milli þeirra á grundvelli fyrri viðskipta.

Hér að framan hefur verið rakin skýrsla Antonio Guglielmi um ástand skreiðarinnar í fyrri sendingunni frá stefnda, sem hann skoðaði. Þegar hins vegar eru virtir framburðir Stefáns Gunnlaugs-sonar deildarstjóra og Sigfúsar Magnússonar deildarstjóra, sem voru viðstaddir þessa skoðun, þykir ekki unnt að leggja skýrslu þessa til grundvallar um ástand skreiðarinnar, sem fjallað er um í málinu. Ekki liggur fyrir matsgerð um ástand skreiðarinnar eða aðrar upplýsingar, sem niðurstaða um gæði einstakra stærðar-flokka og gæðaflokka í umræddum sendingum verði byggð á. Af hálfu stefnanda hefur því ekki verið sýnt fram á, að ástand skreiðarinnar hafi verið þannig, að grundvöllur hafi verið til að rifta kaupunum í heild eða að hluta. Hefur því ekki verið haldið fram af hálfu stefnanda, að í lýsingu vörunnar í vörureikningum hafi falist yfirlýsing stefnda um, að hann tæki ábyrgð á, að á gæðum skreiðarinnar fyndust engin frávik frá ýtrustu gæðamörkum. Það er hins vegar viðurkennt af hálfu stefnda undir rekstri málsins, að skreiðin hafi verið haldin nokkrum göllum, en jafnframt haldið fram, að hún hafi verið minnst gölluð af allri þeirri skreið, sem stefnandi keypti 1974. Í málinu liggja fyrir vottorð íslenskra yfirvalda, sem annast mat á skreið, um, að skreið sú, sem um er fjallað í málinu, hafi verið „góð, óskemmd, vel verkuð og fullþurrkuð skreið“. Með hliðsjón af því er ekki í ljós leitt, að fyrirsvarsmaður stefnda, Hörður G. Albertsson, hafi mátt ætla, að skreið sú, sem hann seldi stefnanda hafi verið haldin göllum. Fyrirsvarsmaður stefnda vildi veita stefnanda sama afslátt af kaupverði skreiðarinnar og viðskiptaráðuneytið hafði veitt atbeina sinn til, að innflytjendum skreiðar á Ítalíu yrði veittur af skreið keyptri á árinu 1974. Reiknaði fyrirsvarsmaður stefnda afslátt þennan í samræmi við afslátt þann, sem staðfestur var af viðskiptaráðuneytinu, og sendi fyrirsvarsmanni stefnanda tékka fyrir þeirri fjárhæð, £ 3.870.75, áður en mál þetta var höfðað, og lét síðan leggja fjárhæðina á geymslureikning, er viðtöku tékkans var hafnað af stefnanda. Þótt tekist hafi samkomu-lag milli einstakra kaupenda og seljenda um, að hluta af seldri skreið yrði skilað, er ósannað, að stefnandi eigi kröfu á hendur

stefnda um það. Þykir stefnandi því ekki eiga frekari kröfur á hendur stefnda út af viðskiptum þessum. Verður stefndi því sýknaður af kröfum stefnanda.

Eftir öllum atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Dóm þennan kváðu upp Guðmundur Jónsson borgardómari og meðdómandinn Jóhann J. Ólafsson stórkaupmaður.

Dómsorð:

Stefndi, G. Albertsson, útflutningsverslun og vörumiðlun, skal vera sýkn af kröfum stefnanda, Kristins Einarssonar hæstaréttarlögmanns f. h. Silvano Burgassi, í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.

Sératkvæði

Jóhanns Jakobssonar

Í málsskjölum kemur fram, að fyrri skreiðarsending G. Albertsson, *seljandi* til S Burgassi, *kaupandi*, hafi virst eðlileg útlits. En er dreifing hófst og meðhöndlun til undirbúnings neyslu, hafi komið fram alvarlegir gallar á skreiðinni. Varan er þá afsögð á grundvelli þessara galla, telex 5. nóvember 1974. Jafnframt er þá óskað frestunar á sendingu nr. 2 (vagn nr. 2), en pöntun á þessum síðari vagni hafði verið staðfest af S. Burgassi með bankaábyrgð, eftir að fyrri vagninn hafði verið mótttekinn. Um frestun á afgreiðslu síðari vagnsins, farmskrá, dags. 7. nóvember 1974, segir seljandi í telex 6. nóvember 1974, að hann hafi reynt að fresta afskipun síðari sendingarinnar og kveður framleiðendur og merkingar vera þær sömu og á fyrri sendingu. Seljandi kveðst taka fulla ábyrgð á gæðum vörunnar, bæði fyrri og síðari sendingu. Seljandi biður kaupanda að hafa samband við umboðsmann sinn, Accetta, um skoðun á seinni sendingunni.

Í telex 7. nóvember endurtekur seljandi enn þá staðhæfingu, að hann taki fulla ábyrgð á gæðum vörusendinganna og að formleg kvörtun um ágalla verði tekin á grundvelli skoðunar á seinni vagninum og það látið gilda fyrir báða vagna „since both wagons are basically from the same producers“. Með telex 13. nóvember skorar kaupandi enn á seljanda að senda skoðunarmann til að kanna gæði vörunnar í fyrri sendingunni, og jafnframt er óskað eftir, að síðari vagninn verði ekki sendur áfram, verði stöðvaður í uppskipunarhöfn, Hamborg. Í telexskeytum 26. nóvember og 27.

nóvember er fjallað m. a. um fyrirhugaða skoðun íslenskra fulltrúa á skreið, almennt, á Ítalíu- markaði. Kaupandi tilkynnir, að síðari sendingin hafi verið stöðvuð á endastöð Chiasso í Sviss og varan sé ekki á sinni ábyrgð þar.

Það liggur fyrir, að sala á skreið á markaði á Ítalíu síðari hluta árs 1974 var erfiðleikum bundin vegna vissra ágalla sem og þess að verðið var hátt. Vegna þessa ástands sendu íslensk stjórnvöld fulltrúa sína, þá Stefán Gunnlaugsson og Sigfús Magnússon, til að kanna ástand skreiðarinnar og orsakir til kvartana, sem borist höfðu. Í skýrslu þeirra, dags. 10. desember 1974, kemur fram m. a. álit Sigfúsar Magnússonar um þetta atriði. „Er það álit hans, að stærðarflokkarnir 70/upp svo og Saga I.G. séu að hluta ekki af þeim gæðum, sem ætti að vera. Stærðarflokkurinn 50/60 er af skárri gæðum, en í sumum tilfellum við eða undir lágmarki“. Í vitnaleiðslu kemur fram, að Sigfús hefur skoðað, m. a. hjá Burgassi í Bologna, skreið frá G. Albertsson (Ísflak). „Vitnið segir, aðspurt, að skreiðin frá Burgassi í Bologna hafi ekki verið mikið frábrugðin annarri skreið, sem þeir skoðuðu þarna á Ítalíu, þó hafi heildarsvipurinn verið heldur skárri, því þarna hafi yfirleitt verið minni stærðir.“ Vitnið Sigfús staðfestir að hafa verið viðstaddur skoðun með Antonio Guglielmi.

Á grundvelli þessarar könnunar ákváðu íslensk stjórnvöld í samráði við þau fyrirtæki íslensk, sem sendu fulltrúa til Ítalíu vegna kvartana kaupenda, afslátt á skreið, mismunandi eftir flokkum. Fyrirtækið G. Albertsson stóð eigi að þessu samkomulagi, en ákveður síðar að veita afslátt í samræmi við samkomulagið án samráðs við kaupanda. Varðandi fyrri vagninn verða bætur í samræmi við fyrrnefnt samkomulag að teljast viðunandi. Um síðari vagninn gegnir öðru máli. Óskað er frestunar á afgreiðslu vegna framkominna galla á fyrri sendingunni. Sú ósk virðist eðlileg, meðan ekki er gengið frá samkomulagi um það, sem þegar er í höndum kaupanda. Yfirlýsing um að taka fulla ábyrgð á gæðum vörunnar, senda hana gegn vilja kaupanda og hafast ekki að um að framkvæma skoðun, er tæki af öll tvímæli, hlýtur að teljast misráðið og óeðlilegt af seljanda með hliðsjón af ástandinu almennt.

Að mati undirritaðs hefur seljandi fullnægt bótaskyldu sinni varðandi fyrri sendinguna. Seljanda ber hins vegar að taka fulla ábyrgð á afföllum vega síðari sendingarinnar. Skreiðin var seld síðar með samþykki beggja málsaðilja með 30% afföllum. Samkvæmt þessu og með vísan til reikninga og þegar greiddra bóta

nemur upphæð þessi £ 6.672.00, sem stefndi greiði stefnanda með 12% ársvöxtum frá 7. nóv. 1974.

Eftir atvikum málsins tel ég rétt, að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Stefndi, G. Albertsson, útflutningsverslun og vörumiðlun, greiði stefnanda, Kristni Einarssyni hæstaréttarlögmanni f. h. Silvano Burgassi, £ 6.672.00 með 12% ársvöxtum frá 7. nóv. 1974 til greiðsludags.

Málskostnaður falli niður.

Dómi þessum ber að fullnægja innan 15 daga frá lögbirtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.

Priðjudaginn 21. desember 1982.

Nr. 225/1980. Emilie J. Kvaran og Jakob S. Kvaran

(Páll S. Pálsson hrl.)

gegn

Haraldi Sæmundssyni og

Finni Kolbeinssyni

(Brynjólfur Kjartansson hrl.).

Lausafjárkaup. Krafa um riftun. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Þór Vilhjálmsson, Ármann Snævarr, Halldór Þorbjörnsson og Sigurgeir Jónsson og Guðmundur Skaftason, settur hæstaréttardómari.

Áfrýjendur hafa skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefndu 10. nóvember 1980. Gera þeir þær dómkröfur, að stefndu verði in solidum gert aðallega að greiða áfrýjendum 69.554.82 danskar krónur eða jafnvirði þeirra í íslenskum krónum, en til vara lægri fjárhæð að mati dómsins, auk 4.5% dráttarvaxta frá 21. september 1979 til geriðsludags. Þá krefjast þeir málskostnaðar úr hendi stefndu í héraði og